

Eigen vermogen gemeenten eind 2005 ruim 25 miljard

André Michel

Verklaring der tekens

.	= gegevens ontbreken
*	= voorlopig cijfer
x	= geheim
–	= nihil
–	= (indien voorkomend tussen twee getallen) tot en met
0 (0,0)	= het getal is minder dan de helft van de gekozen eenheid
niets (blank)	= een cijfer kan op logische gronden niet voorkomen
2006–2007	= 2006 tot en met 2007
2006/2007	= het gemiddelde over de jaren 2006 tot en met 2007
2006/'07	= oogstjaar, boekjaar, schooljaar enz. beginnend in 2006 en eindigend in 2007
2004/'05–2006/'07	= boekjaar enz., 2004/'05 tot en met 2006/'07

In geval van afronding kan het voorkomen dat de totalen niet geheel overeenstemmen met de som der opgetelde getallen.

Verbeterde cijfers in de staten en tabellen zijn niet als zodanig gekenmerkt.

Colofon

Uitgever

Centraal Bureau voor de Statistiek
Prinses Beatrixlaan 428
2273 XZ Voorburg

Prepress

Centraal Bureau voor de Statistiek - Facilitair bedrijf

Inlichtingen

Tel.: (088) 570 70 70
Fax: (070) 337 59 94
Via contactformulier: www.cbs.nl/infoservice

Bestellingen

E-mail: verkoop@cbs.nl
Fax: (045) 570 62 68

Internet

www.cbs.nl

© Centraal Bureau voor de Statistiek, Voorburg/Heerlen, 2007.
Verveelvoudiging is toegestaan, mits het CBS als bron wordt vermeld.

Aan het eind van 2005 bedraagt het eigen vermogen van de gemeenten 25,3 miljard euro. Dat is een derde van de totale balanswaarde van 75,8 miljard. Ten opzichte van 2004 is het eigen vermogen met 1,2 miljard euro toegenomen. Voor de Nederlandse gemeenten stond het begrotingsjaar 2004 op verslagleggingsgebied vooral in het teken van gewinning aan de – vanaf dat jaar geldende – nieuwe boekhoudvoorschriften. Een jaar later blijkt de aan het CBS geleverde informatie zowel in kwalitatief als kwantitatief opzicht flink verbeterd. Het CBS gaat er daarom steeds meer toe over financiële gegevens van de individuele gemeenten te publiceren. De individueel beschikbare balansgegevens bieden een verruiming van de analysemogelijkheden. Aan de hand van onder meer de vermogenspositie van de gemeenten wordt dat hier geïllustreerd.

Over de periode 2000–2005 is in staat 1 de balans per ultimo voor het totaal van de gemeenten weergegeven. Vergelijking van de gegevens van 2004 en 2005 met eerdere jaren is niet goed mogelijk, door invoering van de nieuwe boekhoudregels (zie het kader 'Gewijzigde comptabiliteitsvoorschriften'). Zo bezitten de gemeenten eind 2005 ruim 11 miljard euro meer aan materiële vaste activa dan eind 2000, namelijk respectievelijk 36,5 en 25,1 miljard euro. De vlag dekt echter niet meer precies dezelfde lading. Hetzelfde geldt voor de voorzieningen: eind 2005 bedragen die 10,3 miljard euro, eind 2000 was dat 'maar' 4,0 miljard euro. Met ingang van 2004 geldt echter dat (bestemmings)-reserves waarvan de gemeenteraad de bestemming niet kan wijzigen, tot de voorzieningen behoren. Vóór 2004 behoorden die tot de bestemmingreserves, onderdeel van het eigen vermogen.

De wijziging van de boekhoudvoorschriften betreft de invoering van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) met ingang van 2004. De invloed van de invoering van het BBV op de omvang van de balans en balansonderdelen is moeilijk te kwantificeren. Zo waren de gemeenten niet verplicht een beginbalans van 2004 conform het BBV op te stellen. Diverse gemeenten hebben dat echter wel (deels) gedaan. Voorzichtige ramingen op basis van die informatie geven een beginbalans 2004 volgens de BBV-richtlijnen van totaal 74,3 miljard euro. De eindbalans 2003 op basis van de oude voorschriften geeft een totaal van 71,7 miljard euro, zoals uit staat 1 blijkt. Dit betekent dat invoering van het BBV een opwaartse invloed van naar schatting ongeveer 2,5 miljard euro heeft gehad op het gemeentelijke balanstotaal.

Staat 1
Balansen van de gemeenten, per ultimo ¹⁾

	2000	2001	2002	2003	2004	2005
	<i>mld euro</i>					
Activa						
Vaste activa	50,6	51,1	51,7	51,0	52,8	54,0
w.v.						
Immateriële vaste activa	1,0	1,0	1,1	1,0	0,1	0,1
Materiële vaste activa	25,1	26,5	28,3	30,0	34,3	36,5
Financiële vaste activa	24,5	23,6	22,3	20,0	18,4	17,4
Vlottende Activa	14,2	16,3	17,8	20,6	22,4	21,8
w.v.						
Voorraden	4,1	5,5	7,2	8,6	9,3	10,0
Liquide middelen (kas, bank en giro)	2,4	2,2	2,0	3,0	2,4	2,1
Overige vlottende activa	7,7	8,6	8,6	9,0	10,8	9,7
Totaal Activa	64,9	67,4	69,5	71,7	75,3	75,8
Passiva						
Vaste passiva	54,7	55,8	57,0	59,5	62,2	65,7
w.v.						
Eigen vermogen	22,1	23,7	24,4	25,3	24,1	25,3
– Algemene reserve & saldo van de rekening	6,1	6,1	5,7	5,8	.	10,7
– Bestemmingsreserves	16,0	17,6	18,7	19,5	.	14,6
Voorzieningen	4,0	4,3	4,8	6,2	9,3	10,3
Vaste schuld	28,6	27,8	27,8	28,0	28,8	30,1
Vlottende Passiva	10,1	11,5	12,2	11,9	13,1	10,1
Totaal Passiva	64,9	67,4	69,5	71,7	75,3	75,8

¹⁾ In 2004 grotendeels, vanaf 2005 volledig op basis van de gewijzigde boekhoudvoorschriften.

Een betere vergelijking – vanwege het van toepassing zijn van het BBV – is mogelijk tussen 2004 en 2005. Terwijl het balanstotaal met 0,6 miljard euro groeit (van 75,3 miljard naar 75,8 miljard euro¹⁾), is eind 2005 het eigen vermogen 1,2 miljard euro groter dan een jaar eerder. Tegenover deze vergroting van het eigen vermogen staat dus logischerwijs een afname van het vreemd vermogen: de voorzieningen, de vaste schuld en de vlottende passiva (waaronder de vlottende schuld) dalen van totaal 51,2 miljard euro naar 50,6 miljard.

Kwaliteit en balansanalyse

Vanwege de overgangsproblematiek door de invoering van het BBV is de kwaliteit van de gemeentelijke gegevens in 2004 zodanig, dat publicatie alleen op het totaalniveau van Nederland verantwoord is. Voor 2005 ligt dat anders: zowel kwantitatief (het aantal gemeenten dat aan de voorwaarden voldoet) als kwalitatief (de inhoudelijke kwaliteit van de variabelen) is er sprake van duidelijke verbeteringen ten opzichte van 2004. Dit houdt echter ook in dat vergelijking van de beide jaren op detailniveau slechts beperkt mogelijk is. In het vervolg van dit artikel ligt de focus dan ook op 2005.

In staat 3 zijn de gemeentelijke balansen van 2005 weergegeven naar grootteklasse (GK) waartoe de gemeenten behoren. De grootteklasse-indeling zelf is opgenomen in staat 2. Deze staat geeft ook informatie over de respons: de feitelijke aantallen – kwalitatief goede – gemeenten die uiteindelijk in de waarneming zijn betrokken. De respons loopt uiteen van bijna 65% (de allerkleinste gemeenten in GK 8) tot volledige dekking (100%) in GK 1 (de grote vier: Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht). Ook de gemeenten met 50 000 tot 100 000 inwoners (GK 4) zitten alle in de waarneming. De inwoneraantallen zijn in dit artikel gebruikt om bij te ramen voor gemeenten die buiten de waarneming vielen.

Uit staat 3 valt af te lezen dat de grootste vier gemeenten (GK 1) en die met inwoneraantallen tussen de 20 000 en 50 000 (GK 5) het zwaarst aantikken. Met balanstotalen van respectievelijk 22 en bijna 18 miljard euro maken deze gemeenten bij elkaar meer dan de helft uit van de totale gemeentebalans in Nederland van bijna 76 miljard. Het grote aandeel van GK 5 komt vooral door de omvang van deze grootteklasse: hiertoe behoren namelijk 180 van de totaal 467 gemeenten in 2005.

Staat 2
Indeling gemeenten naar grootteklasse (GK), 2005

GK	Aantal inwoners ¹⁾	Aantal gemeenten ¹⁾	Totaal inwoners in GK ¹⁾	Gemeenten in waarneming	Inwoners 'in waarneming'
					%
1	≥250 000	4	2 086 544	4	100,0
2	150 000–<250 000	8	1 399 146	6	74,1
3	100 000–<150 000	13	1 630 584	12	91,0
4	50 000–<100 000	39	2 854 248	39	100,0
5	20 000–< 50 000	180	5 591 498	152	82,7
6	10 000–< 20 000	153	2 229 805	143	93,1
7	5 000–< 10 000	59	477 015	53	90,5
8	<5 000	11	36 686	8	64,3
Totaal		467	16 305 526	417	89,6

¹⁾ Per peildatum: 1 januari.

Bron: CBS.

¹⁾ Verschillen zijn het gevolg van afrondingen.

Staat 3
Balansen van de gemeenten, ultimo 2005, naar grootteklasse (GK)

	GK 1	GK 2	GK 3	GK 4	GK 5	GK 6	GK 7	GK 8	Totaal NL
<i>mln euro</i>									
Activa									
Vaste activa	16 214	5 442	6 061	8 295	12 440	4 463	956	134	54 005
w.v.									
Immateriële vaste activa	17	4	2	17	26	13	7	0	86
Materiële vaste activa	11 501	3 178	3 580	5 409	8 682	3 355	684	106	36 495
– Gronden en terreinen	5 123	212	595	688	538	186	42	4	7 388
– Bedrijfsgebouwen	2 565	1 901	1 545	2 675	4 596	1 426	280	38	15 025
– Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	1 702	611	991	1 358	2 650	1 257	265	25	8 859
– Overige materiële vaste activa	2 111	454	449	689	899	486	97	38	5 223
Financiële vaste activa	4 696	2 260	2 479	2 869	3 731	1 095	265	29	17 424
– Kapitaalverstrekkingen	777	40	105	134	246	78	24	1	1 405
– Leningen aan verbonden partijen	2 828	1 799	1 497	1 890	1 916	570	112	17	10 629
– Overige langlopende leningen	393	394	640	544	1 106	284	58	8	3 427
– Overige financiële vaste activa	699	27	237	301	462	164	70	3	1 963
Vlottende Activa	5 809	2 445	2 526	3 177	5 348	2 135	324	40	21 805
w.v.									
Voorraden	1 236	1 662	1 462	1 627	3 036	918	97	11	10 049
– Niet in exploitatie bouwgronden	3	727	385	676	1 235	318	49	0	3 393
– Onderhanden werk (incl. bouwgronden in exploitatie)	1 175	926	1 053	911	1 677	574	45	11	6 371
– Overige voorraden	59	10	24	40	124	25	3	0	285
Kortlopende vorderingen en uitzettingen	2 607	498	753	1 026	1 599	677	160	12	7 332
Liquide middelen (kas, bank en giro)	973	60	52	152	374	430	47	14	2 103
Overlopende activa	992	225	260	371	339	111	20	3	2 321
Totaal Activa	22 023	7 886	8 588	11 472	17 788	6 598	1 280	175	75 810
Passiva									
Vaste passiva	17 946	6 945	7 567	10 129	15 940	5 899	1 134	152	65 711
w.v.									
Eigen vermogen	8 085	1 815	2 575	3 405	6 325	2 545	506	55	25 311
– Algemene reserve	3 964	289	603	1 176	2 441	1 004	190	23	9 691
– Bestemmingsreserves	3 860	1 407	1 866	2 030	3 668	1 453	303	33	14 620
– Saldo van de rekening	260	118	106	199	216	88	12	-1	999
Voorzieningen	4 464	763	1 064	1 344	1 859	674	151	15	10 332
Vaste schuld	5 398	4 367	3 928	5 380	7 755	2 680	478	82	30 068
– Onderhandse leningen van binnenl. fin. instellingen	4 966	3 939	3 525	4 954	7 535	2 654	476	81	28 131
– Overige vaste schuld	432	428	402	426	220	25	2	1	1 937
Vlottende Passiva	4 077	942	1 021	1 343	1 848	700	146	23	10 099
w.v.									
Kortlopende schuld	2 560	510	782	875	1 368	551	113	15	6 773
Overlopende passiva	1 517	432	239	468	481	149	33	8	3 326
Totaal Passiva	22 023	7 886	8 588	11 472	17 788	6 598	1 280	175	75 810

Bron: CBS.

Eigen vermogen en relatieve vermogensposities

Ter illustratie van de mogelijkheden die de beschikbaarheid van individuele balansgegevens biedt, geven de staten 4 en 5 – samen met grafiek 1 – inzicht in het eigen vermogen van de gemeenten. Vooraf wordt opgemerkt dat het vermelde eigen vermogen niet per se de 'werkelijke waarde' weergeeft. Met de aanwezigheid van zogenaamde 'stille reserves' is namelijk geen rekening gehouden²⁾. Stille reserves ontstaan wanneer de gemeenten een 'overwaarde' hebben op hun bezittingen. In het algemeen dienen gemeenten hun bezittingen op de balans op te nemen tegen de prijs waarvoor zij die ooit hebben aangeschaft of hebben vervaardigd. Als een gemeente een bezit – bijvoorbeeld een deelneming in een nutsbedrijf – tegen een hogere (markt)prijs zou kunnen verkopen dan de kostprijs in de boeken, is er sprake van een dergelijke overwaarde. Ook bestaat er een stille reserve als een gemeente een bezitting niet activeert.

De verhouding van het eigen vermogen ten opzichte van de voorgenomen bestedingen in een bepaald begrotingsjaar, zegt iets over de financiële buffer van een gemeente.

²⁾ Dit vloeit rechtstreeks voort uit de boekhoudvoorschriften voor de gemeenten. De kwestie van (de mogelijkheid tot) een ideale vermogensstructuur voor gemeenten en andere overheden – met bijbehorende onderwerpen als stille reserves, waardingsgrondslagen, etc. – komt uitgebreid aan de orde in het proefschrift van E. Gerritsen: 'Vermogensstructuur van decentrale overheden: theorie en empirie' – COELO, Groningen 2007.

Goed gebruik is het om het eigen vermogen per jaarultimo daarbij te relateren aan de voorgenomen begrotingslasten (de bestedingen) in het daaropvolgende begrotingsjaar. Eind 2005 blijkt de verhouding tussen het eigen vermogen en de begrotingslasten van het volgende jaar voor de gezamenlijke gemeenten 58,4% te zijn. Ten opzichte van 2004 (57,2%) is de financiële buffer van de gemeenten daarmee met ruim 1 procentpunt verbeterd. Dit wordt duidelijk uit staat 4³⁾. De verbetering geldt echter niet over de gehele linie: zo laat grootteklasse 2 een afname van de financiële buffer zien (1,8 procentpunt achteruitgang). Ook grootteklasse 7 laat een daling van de ratio zien: van 0,9 procentpunt. In grootteklasse 8 wordt de grootste 'winst' geboekt met een verbetering van 10,9 procentpunt. Bij deze laatste groep gemeenten speelt vooral een rol dat de voorgenomen bestedingen in 2006 relatief flink lager uitvallen dan in 2005. Ook is er een effect van de gemeentelijke herindeling: hierdoor is in 2006 een gemeente met een lage vermogen-begrotingratio uit GK 8 verdwenen.

Staat 4
Eigen vermogen¹⁾ van de gemeenten en begrotingsdekking, naar grootteklasse (GK)

	GK 1	GK 2	GK 3	GK 4	GK 5	GK 6	GK 7	GK 8	Totaal NL
<i>mln euro</i>									
2004									
Eigen vermogen ¹⁾ per ultimo	7 838,3	1 752,2	2 368,2	3 226,3	5 897,3	2 469,7	505,0	44,8	24 101,8
Totaal begroting ²⁾ 2005	11 547,2	4 421,7	4 779,0	6 868,8	10 132,5	3 587,3	708,6	78,0	42 123,4
%									
Eigen vermogen (2004) / Begroting (2005)	67,9	39,6	49,6	47,0	58,2	68,8	71,3	57,4	57,2
<i>mln euro</i>									
2005									
Eigen vermogen ¹⁾ per ultimo	8 084,6	1 814,6	2 575,0	3 475,4	6 348,6	2 494,4	475,9	42,0	25 310,5
Totaal begroting ²⁾ 2006	11 793,4	4 799,6	5 151,8	7 144,2	10 112,0	3 577,8	675,7	61,5	43 316,4
%									
Eigen vermogen (2005) / Begroting (2006)	68,6	37,8	50,0	48,6	62,8	69,7	70,4	68,3	58,4

¹⁾ Voor de bepaling van het eigen vermogen per GK, zijn gemeenten die – door herindeling – in het aansluitende begrotingsjaar tot een andere GK behoren, conform die nieuwe GK-indeling opgenomen.

²⁾ Vóór bestemming van reserves en exclusief resultaat.

Bron: CBS.

De financiële posities van de individuele gemeenten lopen nogal uiteen, zoals uit staat 5 blijkt. Een gemeente als Brielle is ruimschoots in staat geweest de begroting van 2006 te bekostigen uit het eigen vermogen aan het begin van dat jaar (lees: per ultimo 2005). Ook een begroting die drie maal zo hoog zou zijn uitgevallen, had Brielle kunnen bekostigen uit het eigen vermogen. Aan het andere uiterste had Westervoort in dat opzicht een zeer beperkte financiële buffer (van 1,8% van de begroting).

In staat 5 zijn de gemeenten met ten minste 100 000 inwoners nog eens apart uitgelicht. Van de vier grootste gemeenten (meer dan 250 000 inwoners) staat Amsterdam er – op basis van de ratio tussen eigen vermogen en begrotingslasten – het beste voor. Rotterdam is van de 'grote vier' de gemeente met de laagste financiële buffer.

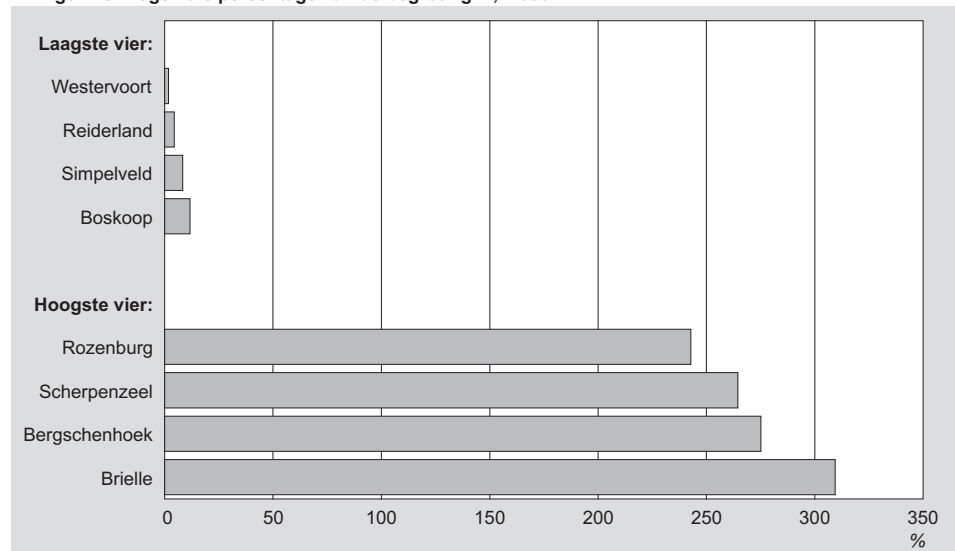
³⁾ Het eigen vermogen per jaarultimo van de grootteklassen in staat 4 is gecorrigeerd voor gemeentelijke herindelingen in het aansluitende begrotingsjaar. Zowel voor het eigen vermogen als de begrotingslasten per GK, geldt daardoor de GK-indeling na deze herindelingen.

Staat 5
Relatieve vermogensposities van gemeenten, ultimo 2005

	Alle gemeenten	Eigen vermogen / begroting ¹⁾	100 000+ gemeenten	Eigen vermogen / begroting ¹⁾
Hoogst:	Brielle	309,4%	Gemiddeld	51,3%
	Bergschenhoek	275,1%	Hoogste	133,6%
	Scherpenzeel	264,5%	Laagste	18,6%
	Rozenburg	242,8%		
Laagst:	Boskoop	11,7%	w.o.	
	Simpelveld	8,3%	Amsterdam	106,2%
	Reiderland	4,4%	Rotterdam	34,4%
	Westervoort	1,8%	Den Haag	46,0%
			Utrecht	52,3%
1e Kwartiel		38,0%		
2e Kwartiel (=mediaan)		56,3%		
3e Kwartiel		81,9%		
Gemiddelde		66,4%		
Standaarddeviatie		42,6%		
Scheefheid		2,17		
Correlatie(coëff.): met inwoneraantal		-0,0757		
	Correl. Eig. verm. en begroting (N = 356)	0,9049		

¹⁾ Begroting: totaal lasten 2006, vóór bestemming van reserves en exclusief resultaat.

1. Eigen vermogen als percentage van de begroting ¹⁾, 2005

¹⁾ Eigen vermogen ultimo 2005; begroting: totaal lasten 2006, vóór bestemming van reserves en exclusief resultaat.

Gewijzigde comptabiliteitsvoorschriften

De overgang op de vernieuwde wetgeving van het BBV – met ingang van 2004 – heeft rechtstreekse gevolgen voor de balansoverzichten van de gemeenten. Belangrijke verschillen met de oude CV'95 (Comptabiliteitsvoorschriften 1995) zijn er bijvoorbeeld bij de investeringen. Allereerst moeten gemeenten nu onderscheid maken tussen investeringen met een – meerjarig – economisch nut en investeringen met alleen een maatschappelijk nut. Het meerjarige karakter is natuurlijk een eerste vereiste voor opname op de balans (activering), anders horen de kosten van de investering meteen ten laste van de exploitatie te komen.

Economisch nut houdt in dat de investeringen handelbaar zijn en/of dat ze bijdragen aan de mogelijkheid middelen te verwerven. Het hoeft daarbij niet per se zo te zijn dat de gemeente haar investering ook werkelijk wil verhandelen – lees: verkopen –, de mogelijkheid daartoe is een voldoende voorwaarde. Voor het verwerven

van middelen geldt hetzelfde: als de mogelijkheid er in principe is, dan betreft het een investering met economisch nut.

Investeringen met maatschappelijk nut, die dus weliswaar ten goede komen aan de samenleving maar niet voldoen aan het vermelde criterium voor economisch nut, dienen bij voorkeur niet geactiveerd te worden. De overweging van de wetgever hierbij is dat wel of niet activeren hier weinig uitmaakt voor het inzicht in de financiële positie van de gemeente (en dat je het dan net zo goed kunt laten). Eerder is het van belang inzicht te hebben in de kosten van instandhouding – het onderhoud – van deze voorzieningen dan in de omvang van de investeringen zelf. Voorbeelden van dergelijke investeringen zijn (water)wegen, parken, verkeerspleinen, bruggen e.d. Aangezien er vaak wel grote bedragen zijn gemoeid met deze maatschappelijk belangrijke investeringen, is activering op de balans echter wel toegestaan. Zo worden de kosten over meer jaren gespreid, waarbij het echter wel de bedoeling is de afschrijvingstermijn zo kort mogelijk te houden.

Verder mogen eventuele reserves in mindering worden gebracht op het geactiveerde bedrag van de maatschappelijke investeringen. Voor investeringen met economisch nut is dit echter niet meer toegestaan, zoals volgens de CV '95 nog wel het geval was. Een laatste verschil tussen investeringen met economisch en met maatschappelijk nut is, dat op de eerste niet resultaatafhankelijk mag worden afgeschreven en op de laatste wel. Gemeenten moeten bij economische investeringen dus een consistent afschrijvingspatroon volgen, terwijl ze 'in gunstige tijden' extra mogen afschrijven op hun maatschappelijke investeringen.

Een ander gevolg van de nieuwe voorschriften is dat de gemeenten voorheen tekorten mochten activeren – en vervolgens daarop afschrijven zodat verliezen aan toekomstige jaren werden toegerekend – maar nu niet meer. Tekorten dienen volgens het BBV nu ten laste te komen van de reserves. Verder vallen bijdragen aan activa van derden – een verschijnsel dat bij gemeenten geregeld voorkomt – voortaan onder de financiële vaste activa en niet meer onder immateriële vaste activa.

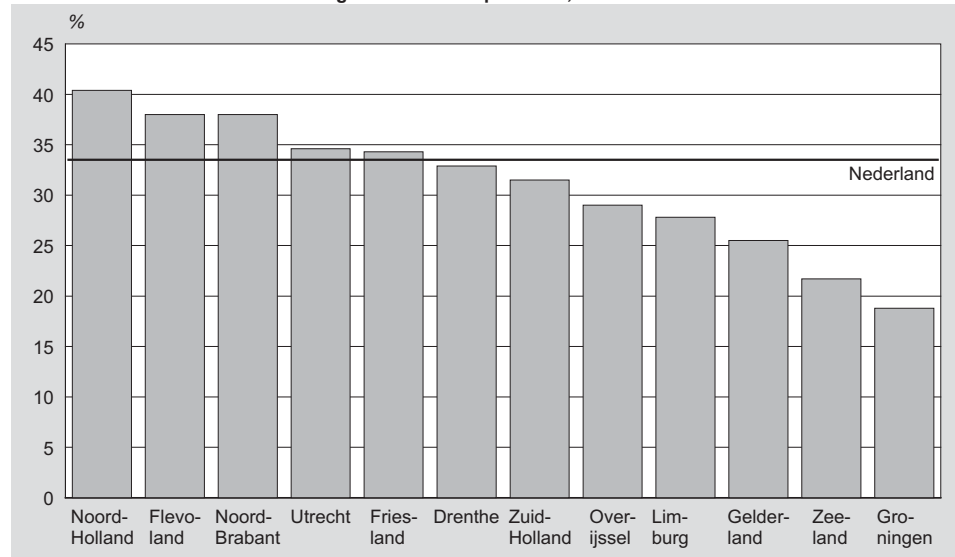
Aan de passiefzijde van de balans is een belangrijke wijziging dat (bestemmings)reserves waarvan de gemeenteraad de bestemming niet kan wijzigen (doordat ze door derden gefinancierd zijn, voor een specifiek doel), onder het BBV voortaan als voorzieningen gelden. Onder de CV'95 vormden zij als bestemmingsreserves nog onderdeel van het eigen vermogen.

Verder heeft het nieuwe BBV-regime een herindeling van de kortlopende en langlopende financiële vorderingen en schulden tot gevolg gehad. Waar eerst het criterium voor het onderscheid bij twee jaar lag, is de grens nu bij één jaar gelegd: met de terminologie 'vlottend' versus 'vast'.

Groepering naar provincie

Zoals eerder is opgemerkt, heeft bijraming plaatsgevonden voor ontbrekende informatie (zie ook bij 'Verantwoording'). De ontbrekende informatie was het gevolg van niet-levering door gemeenten of van afkeuring vanwege onvoldoende kwaliteit. Voor de bijraming is een ophoogmethodiek gehanteerd op basis van inwoneraantallen. Hierbij is per grootteklasse uitgegaan van de som van de gegevens van de goedgekeurde gemeenten. Deze som is vervolgens vermenigvuldigd met de verhouding tussen het totale aantal inwoners en het aantal inwoners van de goedgekeurde gemeenten. Dit alles steeds per grootteklasse. Impliciet wordt voor alle ontbrekende gemeenten op deze manier een schatting gemaakt van de balans, naar verhouding van het aantal inwoners in die gemeenten. In feite is zo voor elke gemeente individuele informatie beschikbaar: rechtstreeks verkregen of – impliciet – bijgeschat. Van deze individuele informatie is in grafiek 2 gebruik gemaakt. De individuele gemeenten zijn hier namelijk gegroepeerd naar de provincie waartoe ze behoren.

2. Gemiddelde solvabiliteit ¹⁾ van de gemeenten naar provincie, 2005

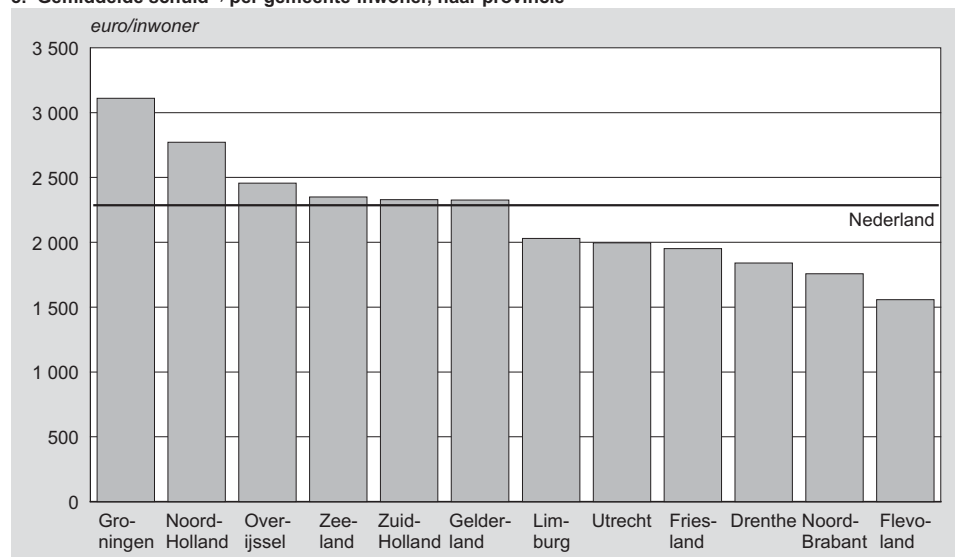
¹⁾ Eigen vermogen als percentage van het balanstotaal.

Grafiek 2 toont de gemiddelde solvabiliteit van de gemeenten, per provincie. Op grond van dit kenmerk komen de relatief 'armste' gemeenten voor in de provincies Zeeland en Groningen, met een gemiddelde solvabiliteit van minder dan 25%. Flevoland, Noord-Brabant en Noord-Holland herbergen – met een gemiddelde van meer dan 35% – de 'rijkste' gemeenten. De Noord-Hollandse gemeenten steken daarbij met een solvabiliteit van ruim 40% boven de rest van Nederland uit.

Nast de solvabiliteit is ook de gemiddelde schuld per gemeente-inwoner bepaald. Het resultaat hiervan wordt in grafiek 3 weergegeven. Het gaat hierbij om de totale gemeenteschuld per inwoner, dus de vaste en de vlottende schuld tezamen. De voorzieningen en de transitorische posten (de overlopende passiva) vallen hier niet onder. Opgemerkt moet worden dat de vlottende schuld meer fluctueert dan de vaste schuld en ook dat er in de vlottende sfeer eerder sprake is van saldering van activa en passiva.

Uit de cijfers blijkt dat – per 31 december 2005 – in Flevoland de gemeentelijke schuld per inwoner het laagst is, met nog geen 1 600 euro. In Groningen is die gemiddelde schuld bijna het dubbele (ruim 3 100 euro), waardoor in dit opzicht de gemeente-inwoners in die provincie het slechtst uit zijn. Dit is in lijn met de gegevens over de solva-

3. Gemiddelde schuld ¹⁾ per gemeente-inwoner, naar provincie

¹⁾ Totaal van vaste en vlottende schuld.

biliteit (de Groningse gemeenten waren daar ook het 'armst' en die in Flevoland behoorden tot de 'rijkste'). Daarentegen hebben de Noord-Hollandse gemeenten de hoogste solvabiliteitsratio, maar ook de bijna hoogste schuld per inwoner. De verklaring hiervoor is dat de Noord-Hollandse gemeenten ook veruit het hoogste eigen vermogen per inwoner hebben, zodat de solvabiliteitsratio (al dan niet per inwoner beschouwd) hoog uitvalt. De invloed van Amsterdam is hierbij steeds groot.

Verantwoording

Voor het eerst presenteert het CBS in dit artikel balansgegevens van individuele gemeenten. Het gaat hier steeds om cijfers die door de gemeenten zijn geleverd op grond van de ministeriële regeling 'Informatie voor derden' (Iv3). In het ideale geval komt de Iv3-balansinformatie volledig overeen met de balansen die de gemeenten presenteren in hun gepubliceerde jaarrekening. De ervaring is dat dit niet altijd het geval is. Oorzaken hiervan kunnen verschillen in de oplevermomenten zijn en onvolledigheid van de gegevens (de 'dekking' van de balans), naast administratieve verschillen.

De balansgegevens die in dit artikel worden gepresenteerd, hebben steeds de Iv3-aanlevering als uitgangspunt. Hiervoor is gekozen vanwege de eenduidigheid van de bron en de mogelijkheden voor kwaliteitscontrole die de Iv3-informatie biedt. Iv3-informatie wordt op basis van de kwaliteitstoetsen van het CBS ofwel in haar geheel goedgekeurd ofwel geheel afgekeurd. Afgezien van de CBS-controle biedt de bijgeleverde verklaring van kwaliteit door het college van burgemeester en wethouders een kwaliteitsgarantie. Voor zover gemeenten geen of kwalitatief onvoldoende informatie hebben aangeleverd, is hiervoor bijgeraamd om tot (sub)totalen te komen voor totaal Nederland, grootteklasse- en provincietotalen. Bij presentatie en vergelijking van individuele gemeenten zijn bijgeraamde gemeenten buiten beschouwing gebleven.

Tabellen

Door middel van statistische kengetallen bieden tabel 1 en 2 inzicht in de gemeentelijke balansinformatie. Zij zijn daarmee vooral statistisch-technisch van aard. Tabel 1 beschouwt de balansposten zoals ingedeeld in staat 3 van dit artikel. Uitgangspunt van tabel 2 zijn de balansposten per inwoner.

Tabel 1
Statistische kengetallen bij enkele balansposten ¹⁾ van gemeenten, ultimo 2005

	Bedrijfs- gebouwen	Vlottende Activa	Vaste schuld	Onderhandse leningen van binnenlandse banken en overige financiële instellingen	Obligatie- leningen	Onderhandse leningen van binnenlandse bedrijven	Kapitaal- verstrekking aan gemeen- schappelijke regelingen	Overige uitzettingen
Correlatie met inwoneraantal (coëff.)	0,9615	0,9340	0,9185	0,9137	0,1499	0,1342	0,0451	0,0396
Scheefheid	9,4	11,4	8,0	8,3	19,1	18,3	13,5	6,1
Kurtosis	117,9	153,3	81,1	86,5	375,8	349,7	214,5	45,7
<i>x 1 000 euro</i>								
Gemiddelde	32 275	47 542	64 702	59 641	560	763	208	278
Standaarddeviatie	78 012	170 423	178 208	163 706	9 191	10 169	1 468	1 325
Min. waarde	0	-10 179	0	0	-242	0	-1 173	-2 170
1e Deciel	3 608	3 708	2 447	1 962	0	0	0	0
2e Deciel	6 049	6 076	6 676	6 285	0	0	0	0
3e Deciel	7 762	8 108	10 565	9 775	0	0	0	0
4e Deciel	10 084	10 628	15 141	14 638	0	0	0	0
5e Deciel (= mediaan)	13 120	15 009	19 663	18 640	0	0	0	0
6e Deciel	17 440	19 753	28 023	25 692	0	0	0	0
7e Deciel	23 844	27 633	40 065	38 502	0	0	0	0
8e Deciel	35 962	43 740	63 597	61 188	0	0	0	0
9e Deciel	72 560	92 960	125 661	124 251	0	0	79	4
Max. waarde (= 10e deciel)	1 161 360	2 663 265	2 269 035	2 109 716	182 900	198 683	25 272	14 479

¹⁾ Selectie op basis van grootte correlatie(coëfficiënt) met inwoneraantal: hoogste resp. laagste vier.

Tabel 2
Statistische kengetallen bij enkele balansposten ¹⁾ van gemeenten, per inwoner, ultimo 2005

	Gronden en terreinen	Voorzieningen	Vaste activa	Overlopende passiva	Grond-, weg- en waterbouw- kundige werken	Overige voorraden	Liquide middelen (kas, bank en giro)	Immateriële vaste activa
Correlatie met inwoneraantal (coëff.)	0,6404	0,6195	0,5486	0,5275	0,0416	0,0179	0,0008	-0,0224
Scheefheid	14,4	3,2	3,0	4,6	1,0	9,7	11,5	8,5
Kurtosis	250,0	19,0	18,4	33,0	1,8	103,5	166,6	122,0
<i>euro</i>								
Gemiddelde	129	359	2 307	97	527	15	135	6
Standaarddeviatie	334	288	1 163	129	322	99	559	26
Min. waarde	-54	-128	516	-79	0	-69	-1 019	-166
1e Deciel	10	111	1 231	2	172	0	-46	0
2e Deciel	28	166	1 455	18	254	0	1	0
3e Deciel	42	211	1 659	33	337	0	5	0
4e Deciel	61	250	1 873	47	426	0	18	0
5e Deciel (= mediaan)	74	288	2 047	65	486	0	40	1
6e Deciel	95	336	2 290	82	559	0	65	2
7e Deciel	125	418	2 564	104	646	0	99	4
8e Deciel	160	495	2 948	136	742	2	184	8
9e Deciel	225	630	3 538	219	937	5	299	16
Max. waarde (= 10e deciel)	6 116	2 910	12 835	1 302	2 058	1 240	9 078	389

¹⁾ Selectie op basis van grootte correlatie(coëfficiënt) met inwoneraantal: hoogste resp. laagste vier.

Bron: CBS.